

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 14. toukokuuta 2024
(OR. en)

9301/24

AUDIO 56
CULT 47
TELECOM 165
DIGIT 126
SOC 329
EDUC 155
EMPL 190

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähtettäjä: Neuvoston pääsihteeristö

Vastaanottaja: Valtuuskunnat

Asia: Neuvoston päätelmät vaikuttajien tukemisesta verkkosisällön luojina

Valtuuskunnille toimitetaan liitteenä asiakohdassa mainitut neuvoston päätelmät, jotka neuvosto (koulutus, nuoriso, kulttuuri ja urheilu) hyväksyi istunnossaan 13.–14. toukokuuta 2024.

Neuvoston päätelmät vaikuttajien tukemisesta verkkosisällön luojina

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, JOKA

KATSOO SEURAAVAA:

1. Vaikuttajat ovat osa globaalia mediaekosysteemiä. Koska vaikuttajien käyttämät sosiaalinen media ja videonjakoalustat kuuluvat useiden eurooppalaisten arkeen, vaikuttajilla on lisääntyvä vaikutus verkkosisältöön ja tietoon, joita eurooppalaiset käyttävät säännöllisesti;
2. Sosiaalinen media ja videonjakoalustat ovat enenevässä määrin olennainen osa henkilökohtaisten näkemysten, käyttäytymisen, sosiaalisen osallistumisen ja identiteetin, myös psykososiaalisen kehityksen, muodostumista etenkin nuoruudessa. Koska vaikuttajia on monenlaisia, lähes jokainen voi löytää oman verkkoyhteisönsä ja vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnettaan. Vaikuttajilla voi siten olla myönteinen vaikutus yleisöönsä;
3. Myönteisten vaikutusten ohella vaikuttajien tuottama sisältö ja käyttäytyminen verkossa voi kuitenkin olla haitallista yksilölle ja koko yhteiskunnalle. Heidän yleisönsä, etenkin alaikäisten, henkinen ja fyysinen terveys voivat kärsiä verkkoympäristöön olennaisesti liittyvistä vaaroista, kuten verkkokiusaamisesta, väärästä tiedosta, disinformaatiosta tai epäterveestä vertailusta vaikuttajiin nähden. Lisäksi joidenkin vaikuttajien jakama väärä tieto ja disinformaatio voi vaikuttaa kielteisesti yhteiskunnallisella tasolla esimerkiksi kansanterveyteen ja demokratiaan;

4. Vaikuttajien vaikutus ulottuu heidän kaupallista toimintaansa laajemmalle. Vaikuttajat vaikuttavat yleisöönsä tavalla, joka voi muokata demokraattisia asenteita, arvoja ja poliittisia mielipiteitä sekä terveyttä, henkilökohtaisia asenteita ja uravalintoja. Heidän on oltava tietoisia vaikutuksestaan, ja heillä olisi oltava tarvittavat taidot sen hallitsemiseksi ja myönteisen ja rakentavan verkkoläsnäolon edistämiseksi;
5. Vaikuttajat käyttävät teknistä ja luovaa osaamistaan sisällön tuottamisessa ja muokkaamisessa. Heillä pitäisi olla medialukutaitoa, kuten kyky analyttiseen ja kriittiseen ajatteluun, ja heidän olisi käytäyttyävä vastuullisesti. Heillä pitäisi olla käsitys vastuustaan yleisöään kohtaan, ja heidän olisi ymmärrettävä oman, myös kaupallisen toimintansa, mahdolliset vaikutukset. Heidän olisi erityisesti oltava tietoisia väärän tiedon ja disinformaation jakamisen, verkossa esiintyvän vihapuheen, verkkokiusaamisen ja muun laittoman tai haitallisen sisällön mahdollisista vaikutuksista yleisöönsä ja sen hyvinvointiin. Heidän olisi myös osattava reagoida asiaankuuluvalla tavalla, kun he kohtaavat näitä ongelmia;
6. Vaikuttajilla on merkittävä vaikutus yksilöön, yhteisöihin, koko yhteiskuntaan ja mediaekosysteemiin. Lisäämällä heidän tietämystään asiaankuuluvista oikeudellisista velvoitteista ja oikeuksista sekä vahvistamalla heidän medialukutaitojaan ja vastuullista käyttäytymistään voidaan vaikuttaa myönteisesti sekä vaikuttajiin että heidän yleisöönsä, mikä edistää turvallisempaa verkkomediaympäristöä;

7. Koska lapsivaikuttajat ovat alaikäisiä, heidän vanhempansa, huoltajansa ja muut heitä hoitavat aikuiset ovat vastuussa heidän hyvinvoinnistaan ja vastuullisen verkkokäyttäytymisen ymmärtämisestä lapsen iästä riippuen. Tämä vastuu vähenee lapsivaikuttajan vanhetessa. Vanhempien, huoltajien ja hoitajien olisi oltava tietoisia asiaankuuluvista oikeudellisista velvoitteista ja oikeuksista, kerrottava niistä lapsivaikuttajille ja vahvistettava heidän medialukutaitoaan ja vastuullista käytöstään;
8. Useat kansalliset sääntelyviranomaiset tai muut toimivaltaiset elimet tiedottavat jo vaikuttajille asiaankuuluvasta sovellettavasta lainsäädännöstä ja tarkistavat, että he noudattavat sitä. Esimerkiksi audiovisuaalisten palvelujen sääntelyviranomaiset tarkistavat, että audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin¹ täytäntöönpanemiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan, ja kuluttajansuojaviranomaiset ja muut toimivaltaiset elimet tarkistavat, että EU:n kuluttajalainsäädäntöä, kuten sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevaa direktiiviä² ja kuluttajanoikeusdirektiiviä³ noudatetaan;
9. Vaikuttajien käyttämien verkkoalustojen käyttöehdot, käyttöliittymät, toiminnot ja algoritmit sekä näitä alustoja koskevasta EU:n lainsäädännöstä johtuvat velvoitteet vaikuttavat vaikuttajien toimintaan ja heidän tuottamaansa sisältöön;

¹ EUVL L 95, 15.4.2010, s. 1 ja EUVL L 303, 28.11.2018, s. 69.

² EUVL L 149, 11.6.2005, s. 22.

³ EUVL L 304, 22.11.2011, s. 64.

10. Vaikuttajat muodostavat hyvin heterogeenisen ryhmän, jolla on vain harvoja etujärjestöjä, jotka voisivat toimia tukiroolissa. On olemassa paikallisia ja kansainvälisiä vaikuttajatoimistoja, mutta ne keskittyvät lähinnä edustamaan niiden vaikuttajien kaupallista etua, joiden kanssa ne työskentelevät;
11. EU:n nykyinen media- ja digilukutaitopolitiikka keskittyy vaikuttajien yleisöjen, myös alaikäisten, digitaalisiin taitoihin ja valmiuksiin, jotta he osaisivat suhtautua kriittisesti vaikuttajien tuottamaan ja jakamaan verkkosisältöön. Tähän kuuluu tuotetun sisällön taustalla mahdollisesti olevien kaupallisten intressien ja yhteiskunnallisten etujen kriittisen tarkastelun kehittäminen ja kestävyuden vahvistaminen epäterveitä verkkotottumuksia ja haitallisia käytäntöjä, myös väärän tiedon ja disinformaation levittämistä, vastaan;
12. Vaikuttajien yleisöjen medialukutaitoa parantavien olemassa olevien aloitteiden lisäksi on tarve vahvistaa myös itse vaikuttajien medialukutaidon kehittämistä ja vastuullista käyttäytymistä;

PALAUTTAA MIELEEN SEURAAVAA:

13. Jokaisen henkilön, myös vaikuttajien ja heidän yleisöjensä, oikeus sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen on taattu EU:n perusoikeuskirjan 11 artiklassa;
14. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaa direktiiviä voidaan soveltaa vaikuttajien toimintaan siltä osin kuin toiminnan katsotaan olevan audiovisuaalinen mediapalvelu. Jäsenvaltiot noudattavat tässä yhteydessä erilaisia lähestymistapoja⁴. Kyseisessä direktiivissä asetetaan vaatimuksia, jotka koskevat avoimuutta ja tasapuolisuutta audiovisuaalisessa kaupallisessa viestinnässä ja alaikäisten ja muiden haavoittuvien ryhmien suojelemista mahdollisesti haitalliselta sisällöltä. Siinä myös asetetaan videonjakoalustojen audiovisuaaliselle sisällölle erityiset säännöt, jotka vaikuttavat sekä siihen, miten vaikuttajat toimivat näillä alustoilla, että heidän tuottamansa sisällön laatuun. Lisäksi direktiivi edistää kaikkien videonjakoalustojen käyttäjien medialukutaitoa. Heihin kuuluvat ne, jotka käyttävät videonjakoalustoja käyttääkseen sisältöä, ja ne, jotka käyttävät videonjakoalustoja jakaakseen luomaansa sisältöä. Direktiivin mukaan videonjakoalustojen on tarjottava medialukutaitoa tukevia välineitä ja jäsenvaltioiden on puolestaan edistettävä ja toteutettava toimenpiteitä näiden taitojen kehittämiseksi;

⁴ Ks. audiovisuaalisten mediapalvelujen eurooppalaisten sääntelyviranomaisten ryhmä (ERGA) (2021), ”Analysis and recommendations concerning the regulation of vloggers”, ERGA (2022), ”How to identify and localise vloggers and regulate their commercial communication?”, ERGA (2023), ”Learning from the practical experiences of NRA's in the regulation of vloggers”, ja Euroopan audiovisuaalinen seurantakeskus (2022), ”Mapping report on the rules applicable to video-sharing platforms – Focus on commercial communications”.

15. Digipalvelusäädöksessä⁵ asetetaan verkkoalustojen – joita vaikuttajat yleensä käyttävät jakaakseen sisältöä – tarjoajille yhdenmukaiset säännöt ja vaatimukset, jotka koskevat niiden palvelujen kautta välitettyä laitonta ja haitallista sisältöä. Tähän kuuluvat muun muassa disinformaatio, alaikäisille ja muille haavoittuville ryhmille haitallinen sisältö ja tuotevääreännösten myynnin edistäminen. Säädös sisältää myös sääntöjä kaupallisen sisällön avoimuudesta. Digipalvelusäädös vaikuttaa siis siihen, miten vaikuttajat voivat käyttää verkkoalustoja sisältönsä jakamiseen;
16. Tekoälysäädöksessä⁶ asetetaan yhdenmukaiset säännöt, joiden tarkoituksena on suojella terveyttä, turvallisuutta ja perusoikeuksia sekä demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja ympäristönsuojelua tekoälyn haitallisilta vaikutuksilta samalla, kun edistetään luotettavaa ja ihmiskeskeistä tekoälyä ja tuetaan innovaatiota. Säädös velvoittaa vaikuttajat, jotka saattavat käyttää tekoälyä tuotantoprosesseissaan, välttämään tiettyjä kiellettyjä tekoälykäytäntöjä, ilmoittamaan yleisölleen tekoälyjärjestelmien käytöstä ja merkitsemään deepfake-sisällöt selkeästi;
17. Poliittisen mainonnan läpinäkyvyyttä ja kohdentamista koskevaa asetusta⁷ sovelletaan vaikuttajiin, kun he tuottavat poliittista mainontaa asetuksen mukaisesti. Siinä veloitetaan vaikuttajat merkitsemään mainoksensa ja lisäämään niihin muut niitä koskevat tiedot, mihin verkkoalustojen tarjoajien on annettava mahdollisuus, ja se vaikuttaa tapaan, jolla vaikuttajat voivat jakaa mainosisältöä;

⁵ EUVL L 277, 27.10.2022, s. 1.

⁶ EUVL L ...

⁷ EUVL L ...

18. Eurooppalaisessa medianvapaussäädöksessä⁸ asetetaan yhteiset säännöt mediapalvelujen sisämarkkinoiden asianmukaiselle toiminnalle, ja sillä suojellaan samalla riippumatonta ja moniarvoista mediaympäristöä. Se voi vaikuttaa vaikuttajien toimintaan esimerkiksi silloin, kun heidän katsotaan olevan mediapalvelujen tarjoajia;
19. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa⁹ asetetaan säännöt, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden suojelua henkilötietojen käsittelyn ja suojaamisen osalta, sekä säännöt henkilötietojen vapaan liikkumisen osalta. Nämä säännöt voivat vaikuttaa vaikuttajien toimintaan;
20. Eurooppalaista kuluttajaoikeutta, kuten sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevaa direktiiviä ja kuluttajanoikeusdirektiiviä, sovelletaan vaikuttajien kaupalliseen toimintaan, kun he esimerkiksi mainostavat tai suosittelevat yrityksiä tai tavaramerkkejä, mainostavat tuotteita tai myyvät kuluttajille palveluja verkossa. Sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi velvoittaa siihen, että kaikesta kaupallisesta viestinnästä ilmoitetaan selkeästi kuluttajille riippumatta yrityksen ja kuluttajan väliseen viestintään käytetystä teknologiasta tai kanavasta. Siinä myös kielletään vaikuttajia esittämästä valheellisesti olevansa kuluttajia ja esittämästä lapsiin kohdistuvia suoria kehotuksia tuotteiden ostamisesta;
21. Euroopan tekijänoikeussäädökset antavat vaikuttajille välineitä työnsä suojelemiseksi ja edistämiseksi ja tukee samalla heidän luovuuttaan. Toisaalta tekijänoikeussäädökset estävät vaikuttajia tuottamasta uudelleen tai saattamasta yleisön saataville luvatta muiden luomaa sisältöä, joka on suojattu tekijänoikeudella tai sen lähioikeuksilla;

⁸ EUVL L ...

⁹ EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1.

22. Eurooppalainen Parempi internet lapsille -strategialla (BIK+)¹⁰ pyritään varmistamaan, että alaikäisiä suojellaan, kunnioitetaan ja voimaannutetaan verkossa uudella digitaalisella vuosikymmenellä eurooppalaisten digitaalisten periaatteiden¹¹ mukaisesti. Tähän kuuluvat toimenpiteet, joilla tuetaan alaikäisten turvallisia ja ikätasolle sopivia kokemuksia sosiaalisessa mediassa ja videonjakoalustoilla, digitaalista voimaannuttamista ja aktiivista lasten ja nuorten osallistumista;
23. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa tunnustetaan lasten, myös lapsivaikuttajien, oikeudet, kuten oikeus yksityisyyteen ja oikeus tulla suojelluksi taloudelliselta hyväksikäytöltä;
24. Euroopan unioni edistää eurooppalaisten, myös alaikäisten, medialukutaitoa eri toimintapolitiikoilla ja välineillä, joita ovat Luova Eurooppa -ohjelma¹², muun muassa Erasmus+ -ohjelma¹³, Euroopan solidaarisuusjoukot¹⁴, digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelma¹⁵ ja audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi. Niillä edistetään esimerkiksi kansallisen tason medialukutaitotoimia ja tuetaan eurooppalaista digitaalisen median seurantafoorumia EDMOa ja sen alueellisia keskuksia unionissa;
25. Euroopan komission ylläpitämä ILH (Influencer Legal Hub) -alusta vaikuttajille sisältää materiaaleja, kuten videokoulutuksia, tiivistelmiä lainsäädännöstä, esittelyjä tärkeistä säädöksistä ja oikeustapauksista, linkkejä asiaankuuluvien kansallisten kuluttajaviranomaisten verkkosivuille ja muuta materiaalia. Alustalla sijaitsevan tietopaketin avulla vaikuttajat ja suuri yleisö voivat tutustua eurooppalaisiin kuluttajansuojanormeihin, joita on noudatettava mainonnassa, tavaroiden myynnissä ja palvelujen tarjonnassa;

¹⁰ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/better-internet-kids>

¹¹ Eurooppalainen julistus digitaalisista oikeuksista ja periaatteista digitaalista vuosikymmentä varten, EUVL C 23, 23.1.2023, s.1.

¹² EUVL L 189, 28.5.2021, s. 34.

¹³ EUVL L 189, 28.5.2021, s. 1.

¹⁴ EUVL L 202, 8.6.2021, s. 32.

¹⁵ COM(2020) 624 final.

KEHOTTAJAA JÄSENVALTIOITA ASIANMUKAISILLA TASOILLA

26. ottamaan huomioon vaikuttajien kasvavan merkityksen globaalissa mediaekosysteemissä ja harkitsemaan olemassa olevien välineiden soveltamista tarpeen mukaan ja toteuttamaan vaikuttajille ja heidän yleisöilleen räätälöityjä medialukutaitoaloitteita;
27. helpottamaan poliittista vuoropuhelua vaikuttajien kanssa muun muassa uusien etujärjestöjen kautta;
28. pyrkimään varmistamaan, että vaikuttajat ymmärtävät asiaankuuluvan kansallisen ja EU:n lainsäädännön, mukaan lukien edellä mainitut säädökset, ja noudattavat niitä, asettamalla sovellettavat säännöt helposti ja ymmärrettävästi saataville;
29. tukemaan uusia etujärjestöjä, jotta lisättäisiin järjestelmällisesti vaikuttajien tietämystä heidän roolistaan mediaekosysteemissä ja heidän vaikutuksestaan yleisöönsä;
30. tukemaan johdonmukaisen toimintatavan säännöllistä kehittämistä, jotta parannettaisiin vaikuttajien medianlukutaitoa ja vastuullista käyttäytymistä käytännön toimenpiteillä, kuten koulutusohjelmilla, tiedotuskampanjoilla ja aloitteilla, jotka vahvistavat heidän analyttistä ja kriittistä ajatteluaan;
31. tarkastelemaan mahdollisuuksia vaihtaa hyviä käytäntöjä vaikuttajia tukevien järjestöjen, kuten tulevien etujärjestöjen ja vaikuttajatoimistojen, välillä keskustelufoorumien tai tietokeskusten kaltaisten aloitteiden kautta;

PYYTÄÄ EUROOPAN KOMISSIOTA

32. tarkastelemaan johdonmukaista lähestymistapaa vaikuttajiin kaikilla asiaankuuluvilla politiikan aloilla keskittyen vastuulliseen käyttäytymiseen, muun muassa edistämällä Euroopan laajuisia itsesääntelymekanismeja, ottamalla huomioon vaikuttajien oikeudelliset velvoitteet ja oikeudet sekä vahvistamalla heidän medialukutaitoaan ja vastuullista käyttäytymistään, jotta edistettäisiin digitaalista hyvinvointia ja terveitä verkkokäytäntöjä;
33. tarkastelemaan mahdollisuuksia käyttää olemassa olevaa tukea EU:n rahastoista ja ohjelmista, jotka liittyvät mediakasvatukseen ja medialukutaitoihin, jotta tuettaisiin järjestöjä, jotka työskentelevät vaikuttajien medialukutaitojen ja vastuullisen käyttäytymisen parantamisen parissa, sekä tarkastelemaan näiden välineiden välisiä synergioita;
34. pitämään vaikuttajien ILH-alustan ajan tasalla vaikuttajien kannalta merkityksellisen EU:n mediapolitiikan kehityksen osalta ja esittämään lainsäädäntöä koskevat tiedot helposti saatavilla olevalla ja ymmärrettävällä tavalla, kuten tiedottamalla vaikuttajille heidän omalla kielellään; tarkastelemaan keinoja tiedottaa aloitteista, kuten koulutusohjelmista, -välineistä ja -materiaaleista, jotka vahvistavat vaikuttajien medialukutaitoa ja vastuullista käyttäytymistä;
35. pohtimaan BIK+ -strategian yhteydessä vaikuttajien vaikutusta alaikäisiin sekä lapsivaikuttajien asemaa ja vaikutuksia heidän hyvinvointiinsa;

PYYTÄÄ EUROOPAN KOMISSIOTA JA JÄSENVALTIOITA TOIMIVALTANSA
PUITTEISSA JA TÄYSIN TOISSIJAISUUSPERIAATETTA NOUDATTAEN

36. kehittämään politiikkoja ja välineitä, joilla edistetään vaikuttajien vastuullista käyttäytymistä suhteessa yleisöönsä, ja jatkamaan aloitteita, joilla vahvistetaan vaikuttajien yleisöjen media- ja digilukutaitoa;
37. kannustamaan ja tukemaan asianmukaisesti tulevia etujärjestöjä, vaikuttajatoimistoja, tuotemerkkien edustajia ja muita asiaankuuluvia toimijoita kehittämään itsesääntelyelimiä tai -mekanismeja, kuten mahdollisen vaikuttajien eettisen säännösten tai muita vastaavia aloitteita;
38. ottamaan vaikuttajat mukaan niiden mediapolitiikan osien laatimiseen, jotka voivat vaikuttaa heihin;
39. edistämään tietämyksen lisäämistä ja tutkimusta lapsivaikuttajien asemasta ja hyvinvoinnista sekä vaikuttajien roolista mediaekosysteemeissä, mukaan lukien heidän vaikutuksensa yhteiskuntaan ja erityisesti alaikäisiin, pohjautuen muun muassa Horisontti 2020 -aloitteen ja Horisontti Eurooppa -ohjelman tuloksiin¹⁶;
40. arvioimaan vaikuttajien tukemiseksi toteutettujen toimenpiteiden tuloksia ja helpottamaan vaikuttajien tukemista koskevien hyvien käytäntöjen vaihtamista jäsenvaltioiden välillä;
41. varmistamaan, että BIK+ -strategian mukaiset alaikäisiin kohdistuvat toimenpiteet antavat vanhemmille ja kouluttajille oikeat välineet, pysyvät mukana jatkuvasti muuttuvassa digitaalisessa ympäristössä ja käsittelevät myös vaikuttajien vaikutusta ja heihin kohdistuvia vaikutuksia;
42. ottamaan huomioon vaikutukset, joita aiheutuu tekoälyn kasvavasta käytöstä vaikuttajien keskuudessa ja tekoälysäädöksen merkintävaatimusten täytäntöönpanosta.

¹⁶ Esimerkiksi DIACOMET – <https://cordis.europa.eu/project/id/101094816>

Määritelmät

Näissä neuvoston päätelmissä käytetään seuraavia määritelmiä:

’Vaikuttajat’ ovat verkkosisällön tuottajia, jotka julkaisevat sisältöä sosiaalisessa mediassa tai videonjakoalustoilla ja vaikuttavat yhteiskuntaan, yleiseen mielipiteeseen ja yleisönsä henkilökohtaisiin näkemyksiin. Heillä on usein aitouteen perustuva suhde yleisöönsä. Vaikuttajilla on usein kaupallisia tarkoitusperiä, ja he tekevät erilaisten liiketoimintamallien kautta yhteistyötä kaupallisten toimijoiden kanssa ansaintatarkoituksessa. Vaikuttajat voivat myös harjoittaa verkon ulkopuolista toimintaa, kuten toimia eri tilaisuuksien suojelijoina, osallistua meet & greet -tapahtumiin ja harjoittaa tuotesarjoihin liittyvää toimintaa. Nämä neuvoston päätelmät eivät kata tällaista verkon ulkopuolista toimintaa.

’Lapsivaikuttaja’ on alle 18-vuotias vaikuttaja.
